

Sammanfattning

Innovation är den viktigaste faktorn för ekonomisk tillväxt på lång sikt i avancerade ekonomier. Därför finns det olika ekonomiska styrmedel för att stimulera till mer forskning, utveckling och innovation. Ett av de mest frekvent använda styrmedlen är direkta ekonomiska bidrag för forskning och utveckling i företag. Trots att dessa bidrag är ett av statens främsta verktyg för att öka innovationstakten i ekonomin, är det osäkert om sådana FoU-bidrag ger positiva effekter på företagets tillväxt och innovationsarbete. En orsak till låg effekt är att de statliga medlen riskerar att tränga undan privata investeringar istället för att addera till dessa. I den här studien har vi med hjälp av en kvasi-experimentell metod undersökt effekterna på tillväxt och innovationskapacitet på de medverkande svenska små och medelstora företagen av ett större internationellt FoU-bidrag.

Studien har två syften, det första är att bidra till kunskapsutveckling kring effekter av FoU-bidrag och om de bidrar till ökad innovation. I Sverige används bidrag till företag i många olika sammanhang och kunskapen om deras effekter är låg. Det enda sättet att avgöra vilka bidrag som ger avsedda effekter, och storleken på dessa eventuella effekter, är att mäta dessa kvantitativt. Om flera studier görs så uppstår ett mönster som ger en bra bild över hur styrmedlet kan användas. Det andra syftet med studien är att bedöma möjligheterna att utvärdera näringspolitiska program med den kvasi-experimentella metoden regressionsdiskontinuitet (RD). Metoden har högt vetenskapligt anseende, lämpar sig väl vid selektiva stöd och minskar risken för att icke-observerbara faktorer påverkar utvärderingens resultat.

I studien använder vi oss av svenska små och medelstora företag som ansökt om bidrag i det internationella FoU-programmet Eurostars. Eurostars är dels finansierat av EU-kommissionen och dels av de deltagande länderna. I Sverige administreras programmet av innovationsmyndigheten Vinnova. Programmet riktar sig till internationella konsortium som leds av ett litet eller medelstort företag och driver projektet vars mål är att ta fram innovativa produkter, tjänster eller processer. Vår data sträcker sig från 2008 till 2019 och inkluderar rankinglistor på de projekt som är finalister, det vill säga de projekt som har klarat en första urvalsprocess. Finalisternas ansökan "poängsatts" med avseende på deras FoU-projekts potential. Rankinglistorna gör det möjligt att dela in de sökande i två grupper och följa de företag som precis nått över gränsen för bidrag med den grupp av företag som inte fått stöd eftersom de precis inte nått upp till gränsen för bidrag. Studien mäter sedan hur stor effekt FoU-bidragen får på tillväxt (omsättning och antal anställda), innovationskapacitet (anställda forskare och tekniker) och benägenhet att exportera (export). Eftersom vi har tillgång till unika data upp till 12 år efter att de första företagen mottagit stöd kan vi uttala oss om effekter över lång sikt, upp till 7 år efter företaget är finansierat.

I studien ingår 212 mindre företag med i genomsnitt 8 anställda, i branscherna vetenskaplig FoU (47%), tillverkning (22%), IKT (19%), grossisthandel (8%) och övriga (4%). Företag inom vetenskaplig FoU är verksamma inom exempelvis bioteknologi och materialkunskap. Alla deltagande företag har en ambition om att utveckla en innovation genom att samarbeta med andra organisationer i tydligt definierade projekt. Projekten har erhållit finansiellt stöd från både EU-kommissionen och Vinnova som bidragit med 570 miljoner kronor, i genomsnitt 2,5 miljoner per projekt.

Vi ser att FoU-bidragen i detta program ger stora positiva effekter på tillväxt och innovationskapacitet och dessa resultat är statistiskt signifikativa. Benägenheten att

exportera verkar också påverkas positivt, men från en mycket låg nivå. Exportresultatet är dock inte statistiskt säkerställt. De studerade företagen har i genomsnitt har ökat antalet anställda med 3.1 personer mer än företag i kontrollgruppen, en stor andel av dessa arbetar med teknikutveckling. Vidare så har de studerade företagen ökat sina omsättningar dubbelt så mycket som företag i kontrollgruppen. Effekterna håller i sig 7 år efter att projektet är avslutat, vilket tyder på att det är finansieringen av en innovation och dess framgångar på marknaden som driver effekterna. Vidare så ser vi att de företag som har störst finansiella begränsningar, unga och små företag, påverkas mest.

För att kunna bedöma om de positiva effekter vi identifierat betyder att stödprogrammet är samhällsekonomiskt effektivt, behövs ytterligare studier som identifierar och kvantifierar indirekta effekter från exempelvis kunskapsöverspilling. Sådana kostnadsnyttokalkyler (eng. cost-benefit analysis) behöver även studera indirekta kostnader såsom påverkan på konkurrens. Sådana beräkningar kan sedan jämföras med motsvarande bedömningar av andra styrmedel med samma målsättning, som exempelvis skattesubventioner för forskning och utveckling. Det är något som Tillväxtanalys avser att göra framöver. Vidare så kan fler effektutvärderingar ge en tydligare bild över hur olika typer av FoU-program påverkar ekonomin.

Våra rekommendationer utifrån studien och tidigare forskning på området är följande:

- Sverige bör fortsätta finansiera och medverka i Eurostars.
- FoU-bidragsprogram får bäst effekt om de är riktade till små och unga företag inom sektorer där kostnaden är hög att gå från idé till marknadsintroduktion. De bör därför i större utsträckning riktas mot just den typen av företag.
- Svenska myndigheter bör spara de rankinglistor och poängsättningar som används vid tilldelning av selektiva stöd inom närings- och innovationspolitik, och använda dessa vid utvärdering av stöden.
- Den kvasiexperimentella RD-ansatsen bör, när så är möjligt, användas för att effektutvärdera direkta stödprogram inom närings- och innovationspolitik.
- Regeringen bör arbeta systematiskt med att förbättra kunskapen om innovationspolitiska styrmedel genom att ställa krav på effektutvärderingar.